

Reformáció és katolikus megújulás

Reformáció

A reformáció első kiemelkedő alakja **Luther Márton**. X. Leó pápa a római Szent Péter székesegyház építési költségeinek egy részét a **búcsúcédulák** bevételeiből kívánta fedezni. Az emiatti felháborodás azonban ekkor párosult a papság fényűző élete és a reneszánsz pápák világias életmódja miatt fellépő elégedetlenséggel. Luther Márton a búcsúcédulák árusítása miatt érzett felháborodása készítette arra, hogy összefoglalja kifogásait és ezt 1517 októberében közre is adta.

Luther tanítása szerint az

- **Az ember egyedül Isten kegyelméből, a hit által nyerheti el a megigazolást, azaz bűnei bocsánatát.** Ez azért volt fontos, mert a bocsánatos bűnök vagy a vezeklés alól pénzért is lehetett felmentést nyerni ebben az időszakban, megszabadulva ez által a tisztítótűztől.
- **Megkérdőjelezte a pápa hatalmát az egyházon belül,**
- **elvetette a szerzetesség intézményét és a cölibátust,**
- **Hitet tett az anyanyelvű igehirdetés mellett.** Ezért lefordította a Bibliát, hogy a hívek olvashassák,
- **Két szín alatti áldozás (bor + kenyér),**
- **Szegény egyház, szekularizáció, az egyházi birtokok világiak kezébe adása.**

A pápa elutasította Luther kritikáját, V. Károly pedig veszélyesnek nyilvánította az új tanokat, és eretneknek nevezte Luthert. Kitört a **vallásháború**: Luther követői, a német fejedelmek és a pápát képviselő V. Károly között. Eredmény: megegyezés: „akié a föld, azé a vallás”

Luther követői az evangélikusok.

Luther reformer volt, követői között azonban akadtak szélsőségesebb elveket vallók is. **Münzer Tamás** vezetésével kialakult az **anabaptisták** irányzata (újrakeresztelők) Az államhatalom megszüntetését és vagyonszegénységet követeltek.

A francia születésű **Kálvin János** a reformátorok második nemzedékéhez tartozott. Kálvin Lutherhez hasonlóan az istentiszteleteken az imát, a közös éneklést, valamint a prédikációt helyezte előtérbe. Egyszerű és szegény egyházat hozott létre. **Kálvin szerint az emberek sorsát a mindenható eleve elrendelte (predesztináció elve)**, sorsunk minden cselekedetünktől függetlenül az üdvösség vagy a kárhozat. A kálvini egyház elvetette a hierarchiát. A hitközösség életében szerepet kaptak világiak is. A kálvinizmus gyorsan terjedt; Svájc, Franciaország, Németalföld, Skócia, Anglia és Magyarország lakóinak jelentős része hívéül szegődött.

Kálvin követői a protestánsok.

a protestánsok kiterjedt iskolarendszert hoztak létre (+ könyvnyomtatás, röpiratok) a hit terjesztésére.

Az újítás folyamata nem állt le. Az **antitrinitáriusok** (Szentháromság-tagadók) tagadták a Szentháromságot, azaz Krisztus isteni természetét és a Szentlélek létezését. Demokratikus elveik miatt a kálvinistákhoz állnak közel, de tagadták a predestinációt. Legjelentősebb képviselőjük Szervét Mihály volt, akit azonban az új irányzat hívei máglyára küldtek.

Katolikus megújulás, ellenreformáció

A katolikus egyház hívei mozgalmat indítottak egyházuk megtisztítására. Róma támogatta az új mozgalmat. III. Pál pápa felhasználta világi hatalmát, a pápai diplomáciai hálózatot és vagyont a katolicizmus megmenntésére.

1540-ben III. Pál jóváhagyta Loyolai Szent Ignác által alapított **jezsuita rend** működését. Az új szerzetesrend célja a keresztény hit terjesztése volt. Tagjaitól fegyelmet követelt. Felismerték az oktatás fontosságát, s magas színvonalú iskolahálózatot hoztak létre. A Pápai Államban újra felállították az **inkvizíció** intézményét, hogy gátat szabjanak az új tanok terjesztésének. Az inkvizíció a katolikus területeken működött.

A Tridenti zsinaton, a katolikus egyházfők tanácskoztak a reformációs mozgalom megállításáról, a szükségessé vált reformokról. Orvosolták azokat a sérelmeket, amelyeket az alapvető katolikus hittételek torzulása nélkül lehetett tenni. Nem mondtak le a pápa egyházfőségéről, sem a szerzetesség intézményéről, a szentségekről, a szentek tiszteletéről. IV. Pál pápa utasítására összeállították az **Indexet**, a tiltott könyvek jegyzékét, mellyel az általuk károsnak ítélt könyveket akarták távol tartani a hívektől. A reformok eredményeként a reformáció terjedése megállt.

Az ellenreformáció új művészeti irányzatot hívott életre a barokk stílust.

A **barokk** a reneszánsz után következő stílustörténeti korszak és korstílus, amely kb. 1600-tól kb. 1750-ig tartott, és bonyolult minták, gazdag díszítés, monumentalitás jellemzők rá. A barokkot követő korstílus a klasszicizmus.

A barokk szó az olasz *barocco* szóból ered, ami *nyakatekert okoskodást* jelent. Ez a barokkra jellemző túldíszítettségre és formai bravúrosságra utal.

A barokk jelentős világnézeti fordulat a reneszánsz után. A barokk a *teremtés tökéletességének* vallásos emberi megfelelője. Innen ered a minden részlet kidolgozására kiterjedő emberi erőfeszítés, amelynek eredménye a barokk stílus.